

Δημιουργική Γραφή και Ιστορία: Τα σικελικά. «Δελτίου Τύπου» Αθηναίων για την κατάσταση του στρατεύματός τους στη Σικελία

Δρούγκα Κλεονίκη, Φιλολόγος (2^ο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης),

Δρ. Ιστορίας της Εκπαίδευσης ΑΠΘ,

niki@nured.auth.gr

Μελανδίνος Θανάσης,

φοιτητής ΦΠΨ

του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

athmeland93@gmail.com

Εκούσιοι αναχρονισμοί

"Ο άνθρωπος είναι πάντοτε αφηγητής ιστοριών, ζει περιτριγυρισμένος από τις δικές του ιστορίες και τις ιστορίες άλλων ανθρώπων, βλέπει όλα όσα του συμβαίνουν με όρους αυτών των ιστοριών και προσπαθεί να ζήσει τη ζωή του σαν να την αφηγούνταν..."

Jean-Paul Sartre, Οι Λέξεις

Η παρούσα εργασία αποπειράται να διερευνήσει τη δυνατότητα συσχέτισης του αντικειμένου¹ της δημιουργικής γραφής (Κωτόπουλος 2012) με την εκπαιδευτική πράξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, διερευνά τρόπους αξιοποίησης της δημιουργικής γραφής που αφορούν το δημοσιογραφικό λόγο και οφέλη από την εφαρμογή της στα διδακτικά αντικείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και της Ιστορίας². Το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών διδάσκεται 5 ώρες στην Α΄ Λυκείου, ωστόσο δεν επιτρέπει στο μαθητή να ευχαριστηθεί και να βιώσει το αρχαίο κείμενο. Οι μαθητές δεν γράφουν, δεν παράγουν λόγο, δεν κατακτούν ενεργητικά τη γλώσσα και γενικότερα η γραπτή παραγωγή τους είναι ελάχιστη. Η Ιστορία, ως διδακτικό αντικείμενο διδάσκεται 2 ώρες.

Η αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής στα συγκεκριμένα διδακτικά αντικείμενα νομιμοποιείται, καθώς η δημιουργική γραφή επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην εκμάθηση της λογοτεχνικής γραφής, αλλά δευτερευόντως, ασχολείται και με άλλου τύπου συγγραφικές δεξιότητες που συνδέονται με διάφορα χρηστικά ή δημοσιογραφικά είδη του λόγου με πληροφοριακό ή δοκιμακό χαρακτήρα (Καρακίτσιος 2012). Θα μπορούσε, ωστόσο, σε κάποιο βαθμό να συσχετιστεί η λογοτεχνική γραφή με το δημοσιογραφικό λόγο, καθώς, αρχικά, ο τελευταίος εμφιλοχωρεί στην πρώτη και, έπειτα, τα δύο είδη λόγου αξιοποιούν ως βασικό υλικό τη γλώσσα. Ο δημοσιογραφικός και ο λογοτεχνικός χώρος συνδέονται ιστορικά, καθώς ο πρώτος γεννήθηκε από το δεύτερο. Πιο συγκεκριμένα οι ιστορίες του Ηροδότου και του Θουκυδίδη περιέχουν κομμάτια,

¹ Η είσοδος της δημιουργικής γραφής ως αυτόνομου διδακτικού αντικειμένου στην Ελλάδα δε φαίνεται να αργεί. Στην Κύπρο έχει ήδη ενταχθεί στα Αναλυτικά Προγράμματα της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το 2012-2013.

² Για τη διδασκαλία του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας αξιοποιείται το εγχειρίδιο της Α΄ Λυκείου *Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης)* των Κ. Διαλησμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρομπέλη, Γ. Χρυσάφη. Σύμφωνα με τις Υ.Α. με τις οποίες καθορίζονται τα Ωρολόγια Προγράμματα της Α΄ τάξης ΓΕΛ (36797/Γ2/02-04-2012, ΦΕΚ Β΄ 1163). προβλέπεται για τη διδασκαλία του μαθήματος: α) στην Α΄ τάξη του Γενικού Λυκείου πέντε (5) ώρες εβδομαδιαίως καθ' όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, εκ των οποίων τρεις (3) θα διατίθενται για τη διδασκαλία των κειμένων του Ξενοφώντα και του Θουκυδίδη και δύο (2) για γλωσσική διδασκαλία.

των οποίων ο λόγος δε βρίσκεται πολύ μακριά από το λόγο που παράγει σήμερα ένας πολιτικός ή στρατιωτικός συντάκτης σε εφημερίδα. Ο δε λόγος του Ξενοφώντα στην «Κύρου Ανάβασι» είναι πανομοιότυπος με το λόγο που παράγει ένας ρεπόρτερ του έντυπου και του ηλεκτρονικού τύπου. Επίσης και τα δύο είδη λόγου χαρακτηρίζονται από πρόθεση επικοινωνίας, την οποία επιτυγχάνουν μέσα από κώδικες επικοινωνίας, κοινωνικά προσδιορισμένους με μορφή και περιεχόμενο. (Χατζησαββίδης 1999).

Επιλέχτηκε το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών, τους στόχους του οποίου καθορίζει το Υπουργείο³ (ΥΠΕΠΘ 2000). Στο άρθρο του «Κρίση στα κλασικά γράμματα» ο Finley διατύπωσε την άποψη ότι ο ίδιος ο φιλόλογος πρέπει να βρει τον τρόπο να υψώσει μια γέφυρα που θα τον ενώσει με το ενδιαφέρον που διατυπώνουν οι γύρω του και ότι η κλασική παιδεία δε θα πρέπει για κανένα λόγο να ταυτίζεται με την απλή γλωσσική διδασκαλία. Παρέπεμπε δε στον Hieronymus Wolf: *«Κατανόηση των ελληνικών και των λατινικών κειμένων δε σημαίνει απαραίτητα πνευματική καλλιέργεια. Αυτό είναι μόνο το προαύλιο, ο προθάλαμος της μάθησης»* (Finley 1965).

Στόχος της σύνδεσης της δημιουργικής γραφής με τα διδακτικά αντικείμενα των Αρχαίων Ελληνικών υπήρξε i. η γνώση μιας ιστορικής περιόδου, ii. η επαφή με τις ιστορικές πηγές και η αξιολόγησή τους, iii. η συνειδητοποίηση των κριτηρίων επιλογής των πληροφοριών που ο συγγραφέας δημοσιεύει έντυπα, της δύναμης των γλωσσικών επιλογών και του δημοσιογραφικού λόγου, iv. η καλλιέργεια ενός προβληματισμού για το αν η δύναμη του λόγου αποκαλύπτει τα πολιτισμικά συμφραζόμενα της εποχής ή ανα-δημιουργεί την πραγματικότητα, v. η σύνδεση της ατομικής εμπειρίας με την αποκτηθείσα από

³ Το ΕΠΠΣ περιγράφει τον ιδιαίτερο προσανατολισμό του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας και αναφέρει ότι αποβλέπει στη γενική παιδεία και τη δημιουργία σκεπτόμενων, καλλιεργημένων και δημιουργικών ανθρώπων, ασφαλίζοντας την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του ανθρώπου: κεντρικός άξονας του μαθήματος είναι η σπουδή του ανθρώπου με τη μελέτη και την κατανόηση της συμπεριφοράς, της δράσης και του αγώνα του ανθρώπου της ελληνικής αρχαιότητας για να γνωρίσει τον κόσμο και τη ζωή, να αναζητήσει την αλήθεια και τη γνώση σε όλους τους τομείς του επιστητού κι έτσι να θεμελιώσει την έννοια του πολιτισμού.

την εκπαίδευση γνώση. Όπως επιγραμματικά διατύπωνε ο Μ. Σουλιώτης: «η δημιουργική γραφή ανοίγει το δρόμο σε μαθητές και μαθήτριες να συνθέσουν τις εμπειρίες ζωής με τη γνώση που αποκτούν στην εκπαίδευση» (Σουλιώτης 2012). Τέλος, στόχευση του εκπαιδευτικού είναι ν. η προσήλωση του μαθητή σ' αυτό που κάνει (Κωτόπουλος 2012).

Αν η κατανόηση και η ερμηνεία των αρχαίων ελληνικών συνδεθούν με την ιστορία και όλα μαζί συνδεθούν με την καθημερινή εμπειρία και τον προβληματισμό του μαθητικού κοινού μέσα από πρακτικές της δημιουργικής γραφής, οι μαθητές θα μπορέσουν αποτελεσματικότερα να εκπληρώσουν το δημιουργικό τους σκοπό στη σχολική ζωή. Ενδεχομένως αυτό θα κάνει το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών ακόμη πιο ενδιαφέρον, γιατί θα συντελέσει στο να χρησιμοποιούν οι μαθητές περισσότερο την κρίση και τη φαντασία τους στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν το κείμενο χωρίς αναστολές, που προκαλεί η - όχι πάντοτε απαραίτητη- γραμματική ή συντακτική ανάλυση.

Η δημιουργική γραφή προσφέρει, άλλωστε, μια μοναδική ευκαιρία να αναδιαρθρωθεί και να μορφοποιηθεί ολόκληρη η σχολική κουλτούρα από τη βάση της, προκειμένου να περιοριστούν αρνητικές συμπεριφορές. Επισημαίνεται πως το φύλο, η ηλικία καθώς και η περιθωριοποίηση ενέχουν καίρια θέση στη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος και επιπλέον η συναισθηματική ουδετερότητα και ο υπερβολικός ορθολογισμός αποτελούν θεμελιώδεις αξίες της δομής αυτής (Fitzclarence 1995). «Εάν λοιπόν, οι σχολικές μονάδες... τρέφουν τις σχέσεις καταπίεσης μεταξύ ενηλίκων και παιδιών και δεν προσφέρουν στους εφήβους μαθητές συγκεκριμένες ευκαιρίες να αναπτύξουν σοφά την κρίση τους και να ασκήσουν αυτονομία με υπεύθυνο τρόπο, τότε μοιράζονται την ευθύνη. Αν λειτουργούν έτσι, ώστε να περιθωριοποιούν και να στιγματίζουν ορισμένες ομάδες μαθητών, τότε μοιράζονται την ευθύνη» (Kenway & Fitzclarence 1997). Σε μια τέτοια σχολική κουλτούρα η δημιουργική γραφή μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό όπλο τόσο στα χέρια του εκπαιδευτικού όσο και τον μαθητών του, προκειμένου να επιτευχθεί μια επαναστοιχείωση της σχολικής κουλτούρας, τα νέα

όρια της οποίας θα διαμορφώνουν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες, με γνώμονα τις ανάγκες τους.

Σε κάθε περίπτωση, στόχος δεν είναι η ανάδειξη νέων συγγραφικών ταλέντων. Η επιτυχία της δημιουργικής γραφής κρίνεται από το εάν και σε ποιο βαθμό μπορεί να διαμορφώσει επαρκέστερους αναγνώστες, κριτικά πνεύματα, σκεπτόμενους πολίτες, διότι *«ο επαρκής αναγνώστης είναι συστατική παράμετρος για τον ενεργό πολίτη του αύριο»* (Σουλιώτης 2012).

Ο αρχαίος Έλληνας ιστοριογράφος που επιλέχτηκε να μελετήσουν οι μαθητές ήταν ο Θουκυδίδης. Από τα Βιβλία του -που εντάσσονται στη διδαχθείσα ύλη- επιλέχτηκε συγκεκριμένα το Η' Βιβλίο και τα Κεφάλαια 76-77 που αφορούν τη β' φάση του Πελοποννησιακού πολέμου, γνωστή ως «Σικελικά». Στα συγκεκριμένα κεφάλαια ο στρατηγός Νικίας επιχειρεί να ενθαρρύνει τους Αθηναίους μετά από τη συντριπτική ήττα τους στο λιμάνι των Συρακουσών που κατέληξε στην αποτυχία της σικελικής εκστρατείας. Πρώτα διδάχτηκε επιλεκτικά στους μαθητές το κεφάλαιο η «Είδηση και το σχόλιο»⁴ και έπειτα ζητήθηκε από τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναπλάσουν δημιουργικά το συνομιλιακό ύφος των Αθηναίων του 4ου π. Χ. αιώνα στις συζητήσεις τους σχετικά με το συγκεκριμένο γεγονός και να επιχειρήσουν την αναμετάδοση των γεγονότων, γράφοντας δελτία Τύπου και αξιοποιώντας τεχνικές του δημοσιογραφικού λόγου (Πολίτης 2008).⁵ Η διαδικασία ξεκινάει με τη βασική παραδοχή ότι ιστορία είναι η διανοητική μορφή με την οποία ένας πολιτισμός αντιλαμβάνεται το παρελθόν του (Γιαννόπουλος - Οικονομόπουλος - Κατσουλάκος 1985) ενώ είδηση δεν είναι η πιστή καταγραφή των γεγονότων, αλλά μια ιδεολογικά φορτισμένη αναπαράστασή τους (Slembrouck 1992). Αυτό εξηγεί, άλλωστε, το διαφορετικό τρόπο ή τη διαφορετική έμφαση με την οποία οι ειδήσεις προβάλλονται.

Πιο συγκεκριμένα, περιγράφοντας τους στρατιώτες που συνδιαλέγονται στο πεδίο της μάχης ή την πολιτική κατάσταση της εποχής, το παιδί δημιουργεί την εικόνα των στρατιωτών ή των πολιτών της πόλης-κράτους Αθήνας,

⁴ Έκφραση -Έκθεση (Γενικό Λύκειο), β' τεύχος, σσ. 13-63.

⁵ Στο σημείο αυτό υπήρξε μια διαθεματική προσέγγιση Αρχαίων Ελληνικών, Ιστορίας Α' Λυκείου (σσ. 102-103) και Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Λυκείου (Κεφάλαιο 1ο «Η Είδηση», σσ. 14-68).

αξιοποιώντας το ιστορικό συγκείμενο, όπως αυτό προκύπτει από τα εγχειρίδια διδασκαλίας. Παράλληλα, παρεμβαίνει αξιολογικά σε αυτό, κατανοεί γιατί θα μπορούσε μια είδηση να είναι αξιομνημόνευτη και -κάνοντας εκούσιους αναχρονισμούς- εισάγει στοιχεία της εποχής του. Δηλώνει, έτσι, τη στάση του απέναντι στα γεγονότα της εποχής που ιστορείται -αλλά και της δικής του εποχής. Μ' άλλα λόγια, εκφράζοντας την άποψή του για την αποτυχία των Αθηναίων στη Σικελική εκστρατεία, μαθαίνει να αρθρώνει φωνή και να εκφράζει άποψη. Ωστόσο, μόνο στη δική του αφήγηση θα υπάρχει κάποιος φίλος, ο οποίος έμεινε σπίτι και δεν κατέβηκε στην αθηναϊκή αγορά εκείνο το πρωινό, επειδή προτίμησε να ξεκουραστεί και να διαβάσει, κάποιος στρατιώτης που αναπολεί την αγαπημένη του στο πεδίο της μάχης ή το ΔΝΤ που αρνείται κατηγορηματικά κάθε οικονομική βοήθεια στους πεινασμένους Αθηναίους.

Το αφηγηματικό εργαλείο στην απόπειρα παραγωγής δημιουργικού λόγου είναι αυτό της γλώσσας και μάλιστα της δημοσιογραφικής γλώσσας. Η σύγχρονη αφηγηματολογική έρευνα έχει δείξει ότι η αξιολογική θέαση που έχουμε για τον κόσμο εκφράζεται μέσω του τι αφηγούμαστε, σε ποιον αφηγούμαστε και με ποιον τρόπο. (Schifftrin 1996). Γενικότερα εντοπίζουμε τα γλωσσικά και σχεδιαστικά στοιχεία (έκταση, μέγεθος κειμένου), την επιλογή των λέξεων, των επιθέτων, τους χαρακτηρισμούς στην αναπαράσταση ενός συμβάντος, την επιλογή των χρόνων (για παράδειγμα, ο ενεστώτας δηλώνει τη βεβαιωτική τροπικότητα). Η δημοσιογραφική γραφή παρέχει την ικανότητα στον γράφοντα να μεταχειριστεί ιδιαίτερα τα στοιχεία της αμεσότητας και του αυθόρμητου λόγου, επιτρέποντας συνάμα να αναφέρεται με παραστατικό τρόπο στη συναισθηματική κατάσταση των προσώπων. Συνεπώς το σχόλιο είναι ευπρόσδεκτο και σε πολλές περιπτώσεις επιβεβλημένο, ιδίως όταν ενέχει επεξηγηματική θέση. Ο γράφων, με επιδέξιους χειρισμούς σε μια πλειάδα τεχνικών μέσων (π.χ. το μέγεθος της είδησης, του σχολίου, χρήση σημείων στίξης) εκφράζει και το συναίσθημα που του προκαλεί η πληροφορία.

Με εργαλείο τη δημιουργική γραφή στο Λύκειο Πολυγύρου οι μαθητές και οι μαθήτριες παρήγαγαν δημοσιογραφικό λόγο για τα ιστορικά γεγονότα που αφηγούνταν ο Θουκυδίδης. Τα κείμενα που παρήχθησαν και δειγματολογικά θα

παρουσιαστούν είναι γραμμένα από παιδιά της Α΄ Λυκείου. Σ' αυτά δόθηκαν από το Η΄ Βιβλίο τα Κεφάλαια 76-77 και τα παιδιά δημιούργησαν ως ανταπόκριση σε κείμενα δημοσιογραφικά από την επικαιρότητα -με βάση την ιστορική πραγματικότητα του 4^{ου} π. Χ. αι. στη Σικελία και στην αρχαία Αθήνα- νέα κείμενα δημοσιογραφικού χαρακτήρα. Το ιστορικό κείμενο είναι η βάση και ο σύγχρονος δημοσιογραφικός λόγος το ερέθισμα που επιτρέπει στους μαθητές και τις μαθήτριες να συσχετίσουν βιώματα δικά τους με αυτά των δημοσιογράφων, να υιοθετήσουν μοτίβα του δημοσιογραφικού λόγου, να ερευνήσουν το θέμα της ήττας, της απώλειας, να απεικονίσουν την καταστροφή του αθηναϊκού στρατεύματος.

Εφαρμογή

1. Δελτίο Τύπου:

Το τέλος των Αθηναίων⁶ (το γράφουν Αθηναίοι «ρεπόρτερ» στο στρατόπεδο)

Πόνος, λύπη, στενοχώρια, κατήφεια, απογοήτευση και δυστυχία είναι λίγες από τις λέξεις που περιγράφουν τα συναισθήματα των Αθηναίων μετά από την ήττα τους στη Σικελία. Έπειτα από το τρομερό τέλος που βρήκαν πολλοί Αθηναίοι στη μάχη των Επιπολών και τη συντριπτική καταστροφή του στόλου των Αθηνών στο λιμάνι των Συρακουσών οι Αθηναίοι έχασαν κάθε ελπίδα. Το στρατόπεδο των Αθηναίων είναι γεμάτο από σώματα νεκρών και ασθενών. Ο απολογισμός: εκατομμύρια νεκροί και καμία ελπίδα σωτηρίας για τους Αθηναίους στη Σικελία.

Οδύνη, Θρήνος και απελπισία⁷

Μετά τη ολέθρια καταστροφή των Αθηναίων στην εκστρατεία, τα γεγονότα που ακολούθησαν είναι τραγικά: εξαθλιωμένο στράτευμα τρέχει απελπισμένα να ξεφύγει από τα οργισμένα χέρια των αντιπάλων. Τα άταφα πτώματα και οι ασθενείς είναι τόσοι πολλοί που καλύπτουν το έδαφος. Η λύπη και τα δάκρυα των

⁶ Γραφτηκε από Σαράντη Άννα, Τάσιο Κυριάκο και Χρηστίδη Αλέξανδρο.

⁷ Γράφτηκε από Σιώζου Ζωή, Σάρμα Δημήτρη, Τσαμαντουρίδη Γιάννη και Τσιώνη Ειρήνη.

ζωντανών, σε συνδυασμό με τις κραυγές των πληγωμένων κάνουν την ατμόσφαιρα ανατριχιαστική.

*Από τη Σικελία στον Άδη...*⁸

Τραγική η ήττα των Αθηναίων στο μέτωπο της Σικελίας. Ολέθρια ναυμαχία προκάλεσε σύγχυση και φόβο στους Αθηναίους, καθώς έσβησε τις ελπίδες τους να γυρίσουν πίσω στην πατρίδα... Η κατάσταση στο στρατόπεδο είναι απελπιστική, καθώς ο τόπος ποτίστηκε με το αίμα των πεθαμένων και των τραυματισμένων, που σέρνονται πίσω από τους ζωντανούς. Στο μεταξύ στην Αθήνα συζητούν ακόμη αν θα στείλουν βοήθεια στο μέτωπο. Ο στρατηγός Νικίας δήλωσε ότι οι Αθηναίοι στρατιώτες βιάζονται να γυρίσουν στην πατρίδα και τη θαλπωρή της οικογένειά τους, ενώ ο Δημοσθένης, μιλώντας με αυστηρότητα, είπε ότι χάσανε τη μάχη αλλά όχι τον πόλεμο. Νεότερες δηλώσεις θα δοθούν στη δημοσιότητα μετά από την τηλεδιάσκεψη Αθήνας – στρατοπέδου στη Σικελία, καθώς η αρχαία Τρόικα καταφθάνει στην Αθήνα.

*Καταστρεφόμαστε!*⁹

Η κατάσταση είναι τραγική. Οι Αθηναίοι και οι σύμμαχοι έχουν αφανιστεί. Αυτοί οι λίγοι που έχουν απομείνει οργανώνουν την κάθοδό τους στη Σικελία. Η βοήθεια, η οποία θα ανέλθει σε 7.5 δις, έχει ζητηθεί από την Αθήνα. Αυτό δεν είναι το πρόβλημα, γιατί «λεφτά υπάρχουν». Όποιοι ενδιαφέρονται να βοηθήσουν οικονομικά μπορούν να απευθυνθούν στα τηλέφωνα: 123 456 789 (υπεύθυνος συγκέντρωσης των χρημάτων, κ Λυσίμαχος).

*Ντροπή και Αίσχος!*¹⁰

Δραματικά τα γεγονότα στη Σικελική εκστρατεία. Περισσότεροι από 20.000 νεκροί και 50.000 τραυματίες. Την ευθύνη φέρει ακέραιη ο πανούργος πρώην Αθηναίος στρατηγός, Αλκιβιάδης, που πρόδωσε την πατρίδα του για ένα κομμάτι εξουσίας.

⁸ Γράφτηκε από Σταυρούδη Σταύρο, Τουβλατζή Στέλιο, Τζελιλάι Ντενίσα, και Σειρά Ελευθερία.

⁹ Γράφτηκε από Χριστάρα Νικόλα, Χατζηχρήστο Δημήτρη, Σαμαρά Χρήστο και Χρηστίδη Ευθύμιο.

¹⁰ Γράφτηκε από Χρηστίδη Γιάννη, Σηφάκη Γεωργία και Τσαβδάρη Αναστασία.

Ντροπή και Αίσχος! Να τον φάνε τα σκυλιά του Άδη... Η αθηναϊκή κυβέρνηση, από την άλλη μεριά, μένει αμέτοχη και δε στέλνει ούτε ένα χέρι βοήθειας στη Σικελία. Μόνο ένας από μηχανής Θεός θα μπορούσε τώρα να μας σώσει...

2. Δελτίο Τύπου¹¹

Άμεση ενίσχυση! Έπειτα από συνεδρίαση της Βουλής των Αθηνών, 17 F16 απογειώθηκαν σήμερα το πρωί από το αεροδρόμιο «Αλκιβιάδης, ο ενάρετος», με σκοπό τη διάσωση των αθηναϊκών στρατευμάτων και των ασθενών.¹²

3. Συνέντευξη Νικία σε Αθηναίο ρεπόρτερ (σχολιάζει τα γεγονότα)¹³

Από την αρχή είχα τους ενδοιασμούς μου για αυτήν την εκστρατεία. Ποτέ δεν ήμουν θερμός υποστηρικτής της. Τώρα τα πράγματα δεν πάνε καλά. Δεν είναι εύκολο να αποχωρήσουμε από τον καταραμένο αυτόν τόπο. Εκτιμώ ότι θα έπρεπε να περάσουν 27 μέρες λόγω του κακού οιωνού που μας φανερώθηκε.

4. Συνέντευξη Νικία σε Αθηναίο ρεπόρτερ (για παραμυθία)

Σύντροφοι! Αδέλφια! Αθηναίοι!¹⁴

Δεν έχω πολλά να πω! Τα γεγονότα μιλούν από μόνα τους! Αν και Νικίας το όνομά μου, δε νίκησα αυτή τη φορά! Ωστόσο, η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία, οπότε μπορούμε να φτάσουμε ζωντανοί στην Αθήνα.

Οι Θεοί είναι μαζί μας¹⁵

Αγαπητά στους Θεούς τέκνα μου, μη χάνετε το θάρρος και τις ελπίδες σας. Οι Θεοί θα μας λυπηθούν, δε θα μας φέρουν επιπρόσθετα εμπόδια, θα μας αφήσουν να γυρίσουμε πίσω. Ό,τι κι αν γίνει θα παλέψουμε! Είμαστε πάρα πολλοί και οι καλύτεροι!

¹¹ Γραφτηκε από Σαράντη Άννα, Τάσιο Κυριακό και Χρηστίδη Αλέξανδρο

¹² Το γράφουν Αθηναίοι «ρεπόρτερ» στην πόλη-κράτος της Αθήνας.

¹³ Γράφτηκε από Χρηστίδη Γιάννη, Σηφάκη Γεωργία και Τσαβδάρη Αναστασία.

¹⁴ Γραφτηκε από Σαράντη Άννα, Τάσιο Κυριακό και Χρηστίδη Αλέξανδρο.

¹⁵ Γράφτηκε από Χριστάρα Νικόλα, Χατζηχρήστο Δημήτρη, Σαμαρά Χρήστο και Χρηστίδη Ευθύμιο.

5. Συνέντευξη Δημοσθένη¹⁶

Εγώ στάλθηκα ως βοηθητικό χέρι σ' αυτή τη μεγαλειώδη εκστρατεία. Παρόλα αυτά, είναι προφανές, ότι η εκστρατεία αυτή δε θα στεφτεί με επιτυχία. Χάρηκα πολύ για τη συνεργασία. Να θυμάστε πως μια μέρα των ημερών όλοι θα μιλούν για εμάς, που θυσιαστήκαμε για την πατρίδα.

Συμπεράσματα

Τα κείμενα των μαθητών αποδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση της δημιουργικής γραφής στη διδασκαλία αναπτύσσει την κριτική ικανότητα και την ευαισθησία τους. Αυτό συμβαίνει μιας και ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να υιοθετήσει διαφορετικές οπτικές επί ορισμένων θεμάτων τα οποία καλείται να διαχειριστεί. Δεν καταγράφει απλώς τα γεγονότα αλλά αντιθέτως τα αξιολογεί, τα παρουσιάζει, τα ερμηνεύει, ιεραρχεί τις πληροφορίες και τις κατανέμει ανάλογα με την αξιολόγηση που προηγήθηκε. Οι μαθητές κλήθηκαν να διαχειριστούν τις σχέσεις ανάμεσα σε έναν νικητή και σε έναν ηττημένο, τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους ηττημένους αλλά κυρίως σκέψεις και συναισθήματα σε ένα ευρύτερο πεδίο ηπιότερων ή οξύτερων συγκρούσεων. Δυνητικά μπορούν να ξαναγράψουν το κείμενο καθώς το διαβάζουν και μιλούν γι' αυτό.

Αν και η πολυφωνία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του δημοσιογραφικού λόγου, ο τρόπος με τον οποίον ο/η δημοσιογράφος - μαθητής/τρια τη διαχειρίζεται και την αξιοποιεί έχει ως αποτέλεσμα την προβολή και προώθηση της οπτικής κοινωνικά ισχυρών φωνών και την ταυτόχρονη περιθωριοποίηση φωνών που στερούνται κύρους και εξουσίας. Με αυτόν τον τρόπο η δημοσιογραφική πρακτική συμβάλλει στην αναπαραγωγή της ανισοκατανομής της εξουσίας.

Εξάλλου, το μάθημα της Ιστορίας, συνδυαζόμενο με συγγραφικές πρακτικές, έρχεται να σταθεί δίπλα στο μαθητή, εξοικειώνοντας τον τελευταίο με τα διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια ανά τους αιώνες. Το παιδί εισέρχεται σε ένα

¹⁶ Γράφτηκε απ: Χρηστίδη Γιάννη, Σηφάκη Γεωργία και Τσαβδάρη Αναστασία.

δυναμικό, διαδραστικό σχήμα όπου πρέπει να σκεφτεί και να απαντήσει σε ερωτήματα, προκειμένου να αρθρώσει το δικό του λόγο. Αυτή η διαδικασία της ερωτηματοθεσίας και της τριβής είναι που θα διαπλάσει έναν ποιοτικό χαρακτήρα στον αυριανό, σκεπτόμενο, ενεργό πολίτη. Για παράδειγμα κάποιος μαθητής ή μαθήτρια εύλογα θα αναρωτιόταν αν υπάρχουν ή αν μπορεί να υπάρχουν κοπέλες στην παρέα των νεαρών Αθηναίων, οι οποίοι συνδιαλέγονται αναφορικά με τα γεγονότα. Η ερώτηση αυτή προσφέρει το έναυσμα για να ανοίξει μια ολόκληρη συζήτηση για το ρόλο της γυναίκας ανά τους αιώνες, το βιολογικό και κοινωνικό χαρακτήρα του φύλου, τη θέση της σύγχρονης γυναίκας στο δυτικό πολιτισμό και σε άλλους πολιτισμούς. Πέραν της ευρύτατης επιστημονικής συζήτησης που εγείρει, επάγεται σε ένα απλούστατο και πολύ πρακτικό ζήτημα της καθημερινότητας. Στο ποια θα είναι η δέουσα συμπεριφορά ένας μαθητή απέναντι στη συμμαθήτριά του αλλά και αντιστρόφως.

Άλλωστε, η εφαρμογή της δημιουργικής γραφής ενεργοποιεί τη μάθηση μέσα στην τάξη, γιατί παρακινεί τους μαθητές να διαβάσουν και να κατανοήσουν την εποχή και τα γεγονότα για τα οποία διδάσκονται, για να μπορέσουν, στη συνέχεια, να εκφραστούν γι αυτήν. Παράλληλα, τους επιτρέπει να συνεργαστούν ομαδικά και ατομικά, προκειμένου να αναπτύξουν τεχνικές συνεργατικής δράσης αλλά και ατομικές ικανότητες, δίνοντας τη δυνατότητα να αρθρώσουν λόγο και οι λιγότεροι καλοί μαθητές, οι περιθωριοποιημένοι, αυτοί που δεν είχαν ποτέ ακροατήριο.

Τους εθίζει, επίσης, στη συγγραφή, καθώς οι μαθητές συνειδητοποιούν ότι ένα κείμενο γράφεται πολλές φορές. Έτσι, οι επάλληλες γραφές αποκτούν νόημα και οι διορθώσεις το ίδιο, γίνεται αντιληπτή η επιλογή του αφηγηματικού χρόνου, της διαφορά της οπτικής γωνίας, της σημασία της στίξης. Οι μαθητές εθίζονται να έχουν το δικό τους ύφος και επειδή «*το ύφος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος*» (Buffon 1981) διαμορφώνουν προσωπικότητες.

Τέλος η δημιουργική γραφή λειτουργεί θεραπευτικά και λειτουργικά, κάτι που έχει επισημανθεί και από την κλασική ψυχανάλυση (Freud 1976), συνιστά έκφραση και επικοινωνία και, ως δημιουργική διαδικασία, οδηγεί στην αυτοεπιβεβαίωση (Brown 1997).

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε ένα ιστορικό γεγονός, τον πελοποννησιακό πόλεμο και μάλιστα τα σικελικά, που έληξαν με την ήττα των Αθηναίων στην τελική ναυμαχία στις Συρακούσες. Το αθηναϊκό στρατόπεδο υπέστη πανωλεθρία από την οποία δεν μπόρεσε να ανακάμψει και τελικά αποδεκατίστηκε στην προσπάθειά του να βρει σωτηρία στο εσωτερικό του νησιού. Μαθητές και μαθήτριες της Α΄ Λυκείου του ΓΕΛ Πολυγύρου αναλαμβάνουν να αναπλάσουν δημιουργικά το συνομιλιακό ύφος των Αθηνών του 4ου π. Χ. αιώνα στις συζητήσεις τους σχετικά με το συγκεκριμένο γεγονός. Η προσπάθειά τους αποτυπώνεται στο διδακτικό αντικείμενο των Αρχαίων Ελληνικών που ενδιαφέρεται όχι απλώς να διδάξει γραμματικοσυντακούς τύπους, αλλά και να πληροφορήσει ιστορικά τους μαθητές και, επίσης, να τους δώσει την ευκαιρία να διαμορφώσουν το δικό τους λόγο για την ιστοριογραφία της εποχής. Τελικά η δύναμη του λόγου αποκαλύπτει τα πολιτισμικά συμφραζόμενα της εποχής ή αναδημιουργεί την πραγματικότητα;

Βιβλιογραφία

- Buffon, G. L. L. (Καλοκαίρι και Φθινόπωρο 1981). *Λόγος για το ύφος*. Εκηβόλος 8 και 9: 609-618.
- Brown, B. (1997). *Principles of art Therapies*: Thorntons.
- Freud, S. (1976). *Introduction a la Psychanalyse*. Paris: Petit Biblioteque Payot.
- Fitzclarence, L. (1995). *Education's shadow. Towards an understanding of violence in schools*. Australian Journal of Education 39: 22-40.
- Καρακίτσιος, Α. (2012). *Δημιουργική γραφή: Μια άλλη προσέγγιση της λογοτεχνίας ή η επιστροφή της Ρητορικής?* Προσπελάστηκε Ιούλιος 26 2012. http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=257:15-kotopoulos&catid=59:tefxos15&Itemid=95

- Kenway, J. & Fitzclarence L. (1997). *Ανδρική ταυτότητα βία και σχολείο*. Συλλογή άρθρων: Routledge.
- Schiffrin, D. (1996). *Narrative as Self - Portrait. Sociolinguistic Construction of Identity*, *Language in Society* 25, 2: 167-203.
- Slembruck, S. (1992). *The parliamentary Hansard 'Verbatim' report. The written construction of spoken discourse*. *Language and Literature* I, 2: 101-119.
- Timbal-Duclaux, L. (1986). *Το δημιουργικό γράψιμο*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γιαννόπουλου, Γ. – Οικονομόπουλου, Ξ. – Κατσουλάκου, Θ. (1985). *Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές Γ ΛΥΚΕΙΟΥ*: ΟΕΔΒ.
- Κωτόπουλος Τ. (2012). *Η «νομιμοποίηση» της Δημιουργικής Γραφής*. Προσπελάστηκε Ιούλιος 26, 2012.
http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=257:15-kotopoulos&catid=59:tefxos15&Itemid=95
- Λούλος, Δ. (2002). *Έκθεση Έκφραση Β' Λυκείου*. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Σουλιώτης, Μ. (2002). *Δημιουργική Γραφή? Οδηγίες Πλεύσεως*: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο/ Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.
- Κατσαμάκα, Ου. (2006). *Η Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία στο «Λύκειο» σήμερα: από τη θεωρία στην πράξη*. Διπλωματική εργασία, Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ.
- Χατζησαββίδης, Σ. (1999). *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος*. Αθήνα: Gutenberg.